

ŚWIAT

Krajobrazy strefowe i astrefowe

Krajobrazy strefowe to formacje roślinności naturalnej, które występują w określonych strefach klimatycznych i typach klimatu. Krajobrazy astrefowe nie są związane z klimatem, ale z działalnością innych sił natury i człowieka.

GÓRY

Powstały wiele milionów lat temu w wyniku ruchów górotwórczych. Występują na wszystkich kontynentach. W górach charakterystyczny jest pionowy układ roślinności. U podnóża rosną formacje typowe dla lokalnego klimatu. Im wyżej, tym zimniej i roślinność bardziej uboga. Najwyższe partie gór to często nagie skały oraz lodowce występujące powyżej granicy wiecznego śniegu.

WULKANY

Najwięcej wulkanów występuje w strefie tzw. "Ognistej Pierścienia", który rozciąga się wzdłuż wybrzeży Oceanu Spokojnego. Wulkany mają na ogół postać charakterystycznych stożków. Powstały one z zastygłej lawy i popiołów wyrzucanych podczas wybuchu (erupcji). Na powulkanicznych popiołach utworzyły się bardzo urodzajne gleby, które są intensywnie wykorzystywane w rolnictwie.

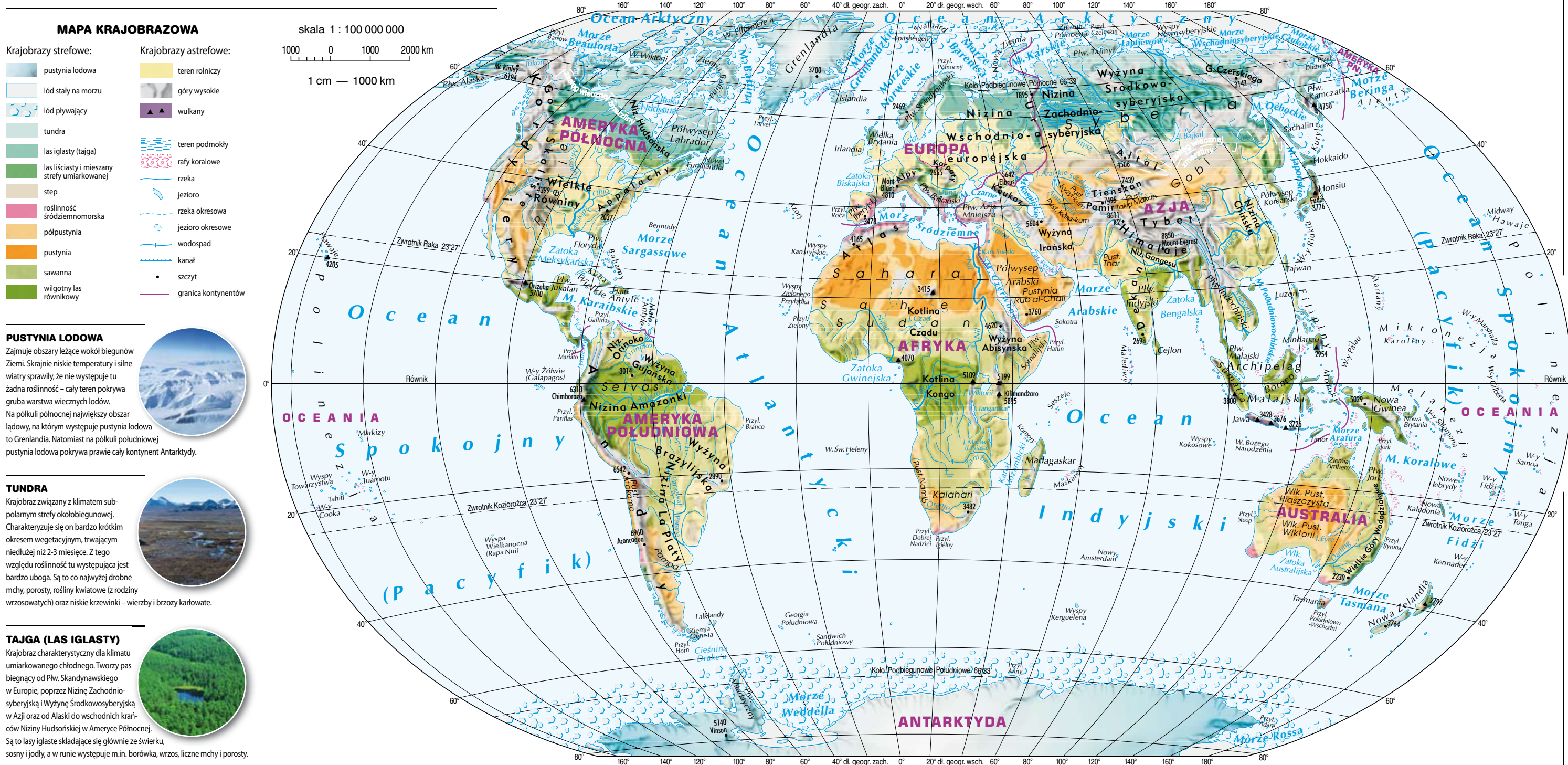
TERENY ROLNICZE

Uprawa roślin i hodowla zwierząt rozwinęła się na świecie głównie tam, gdzie występuje łagodny klimat i dobre gleby. Dlatego najwięcej terenów rolniczych powstało w strefie klimatu umiarkowanego, gdzie przeważają gleby brunatne i czarnoziemy. Dużo tych obszarów jest też w wilgotnych typach klimatu podzwrotnikowego i zwrotnikowego.

TERENY ZABUDOWANE

Człowiek najpierw osiedlał się na terenach rolniczych. Wznosił tam niskie prymitywne zabudowania, by mieć gdzie mieszkać. Potem zaczął prowadzić też działalność przemysłową i usługową. Zabudowania stawały się coraz większe i coraz bardziej widoczne w krajobrazie. Często skupiały się w jednym miejscu, tworząc wsie i miasta, które dziś rozrzucone są po całym świecie.

MAPA KRAJOBRAZOWA

Krajobrazy strefowe:	Krajobrazy astrefowe:
pustynia lodowa	teren rolniczy
lód stały na morzu	góry wysokie
lód pływający	wulkany
tundra	teren podmokły
las iglasty (tajga)	rafy koralowe
las liściasty i mieszany strefy umiarkowanej	rzeka
step	jezioro
roślinność śródziemnomorska	rzeka okresowa
półpustynia	jezioro okresowe
pustynia	wodospad
sawanna	kanał
wilgotny las równikowy	szczyt
	granica kontynentów

PUSTYNIA LODOWA
Zajmuje obszary leżące wokół biegunów Ziemi. Skrajnie niskie temperatury i silne wiatry sprawiły, że nie występuje tu żadna roślinność – cały teren pokrywa gruba warstwa wiecznych lodów. Na półkuli północnej największy obszar łądowy, na którym występuje pustynia lodowa to Grenlandia. Natomiast na półkuli południowej pustynia lodowa pokrywa prawie cały kontynent Antarktydy.

TUNDRA
Krajobraz związany z klimatem subpolarnym strefy okołobiegunowej. Charakteryzuje się on bardzo krótkim okresem wegetacyjnym, trwającym nie dłużej niż 2-3 miesiące. Z tego względu roślinność tu występująca jest bardzo uboga. Są to co najwyżej drobne mchy, porosty, rośliny kwiatowe (z rodziny wrzosowatych) oraz niskie krzewinki – wierzy i brozo karłowate.

TAJGA (LAS IGLASTY)
Krajobraz charakterystyczny dla klimatu umiarkowanego chłodnego. Tworzy pas biegnący od Płw. Skandynawskiego w Europie, poprzez Nizinę Zachodniosyberyjską i Wyżynę Środkowosyberyjską w Azji oraz od Alaski do wschodnich krańców Niziny Hudońskiej w Ameryce Północnej. Są to lasy iglaste składające się głównie ze świerku, sosny i jodły, a w runie występuje m.in. borówka, wrzoś, liczne mchy i porosty.

LAS LIŚCIASTY I MIESZANY STREFY UMIARKOWANEJ
Lasy te rosną głównie w ciepłych typach klimatu umiarkowanego – morskim i przejściowym. Występuje tam dostateczna ilość opadów i raczej łagodne temperatury. Główne drzewa liściaste to buki, dęby, klony, graby, lipy, brzozy, jesiony, olchy. W lasach mieszanych spotkać można też sosny, świerki, jodły i modrzewie. Tą strefę roślinności naturalnej człowiek przeźbił najbardziej, ze względu na korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa.

STEP
Obszary leżące zarówno w ciepłym klimacie umiarkowanym, jak i w suchej strefie podzwrotnikowej. Od wilgotnego wpływu oceanów oddzielają pasma górskie lub duża odległość. Stepy porasta roślinność trawiasta. Na różnych kontynentach obszary te przyjmują lokalne nazwy. W Ameryce Północnej są to więc Prerie, a w Ameryce Południowej jest to Pampa. Stepy wykorzystywane są przez człowieka głównie do hodowli bydła, koni, owiec i kóz.

ROŚLINNOŚĆ ŚRÓDZIEMNOMORSKA
Ciepłe i suche lata oraz łagodne, wilgotne zimy przyczyniły się do powstania specyficznego krajobrazu śródziemnomorskiego. Rosną tu piękne, dochodzące do 30 m wysokości cyprusy, a na bardziej suchych obszarach występują kolkaste, twarde liście krzewy, zwane makiją. Rolnicy uprawiają oliwki, figi, pomarańcze, cytryny, winorośl, morele, palmy daktylowe oraz inne owoce i warzywa.

PUSTYNNIA I PÓLPUSTYNNIA
Pozbawione roślinności obszary pustynne związane są głównie z klimatem zwrotnikowym suchym – północna Afryka, Płw. Arabski, Australia. Występują też we wnętrzach kontynentów, gdzie panuje suchy klimat podzwrotnikowy i umiarkowany – środkowa Azja i Ameryka Północna. Wyróżniono kilka rodzajów pustyni: piaszczysta (erg), żwirowa (serir), kamienista (hamada). Obrzeża pustyni porasta drobna roślinność, tworząc półpustynie.

SAWANNA
Na krajobraz sawanny wpływa nie tylko wysoka temperatura, występująca tu przez cały rok, ale również sezonowo zmieniające się opady. W porze suchej, trawiasta roślinność jest jałowa i żółta. Natomiast podczas pory deszczowej trawy sawanny stają się soczyste i zielone i wysokie na kilka metrów. Krajobraz urozmaicają pojedyncze, rzadko rosnące drzewa o parasolowatym kształcie: baobaby i akacje. Sawanna występuje w Afryce, Ameryce Południowej i w Australii.

WILGOTNY LAS RÓWNIKOWY
Wysokie temperatury i codzienne ulewne deszcze zenitalne, występujące przez cały rok (klimat równikowy wybitnie wilgotny) tworzą warunki dogodne dla rozwoju bujnych, wiecznie zielonych, wielopiętrowych lasów. Rosną one przede wszystkim na Nizinie Amazonki (Ameryka Południowa) i w Kotlinie Kongo (Afryka), a także w południowo-wschodniej Azji i na Nowej Gwinei.

